

Eksamenssæt A til kapitel 5: Arven efter nazismen

Materiale:

Bilag 1: Planche fra udstilling, 2021 (1,0 normalside)

Bilag 2: Johannes Meyers kirkekrønike, 1945 (1,3 normalside)

Bilag 3: Brev til Johannes Meyer, 14. oktober 1950 (1,0 normalside)

Bilag 4: Fotografi fra mindebegivenhed, 19. november 2006 (1,0 normalside)

Normalsider i alt: 4,3

Bilag 1: Planche fra udstilling, 2021 (1,0 normalside)

Introduktion: I 1990 åbnede den første permanente udstilling for koncentrationslejren i Ladelund tæt på den dansk-tyske grænse. I 2017 gennemgik udstillingen en gennemgribende renovering. Blandt de udstillede genstande er en række fotografier fra det første besøg af pårørende fra den hollandske by Putten, hvorfra en stor del af de indsatte i koncentrationslejren kom fra. Denne planche viser et foto af en ukendt fotograf, som var en del af en serie bragt i det hollandske tidsskrift De Week in Beeld den 18. november 1950.

1950:
Erster Besuch von Angehörigen aus Putten
Relatives from Putten visit for the first time
Eerste bezoek van nabestaanden uit Putten
Første besøg af pårørende fra Putten

Quelle | Source | Bron | Kilde:
De Week in Beeld, 18.11.1950

1950

KZ-Gedenk- und Begegnungsstätte Ladelund.

Bilag 2: Johannes Meyers kirkekrønike, 1945 (1,3 normalside)

Introduktion: Alle præster i det nazistiske Tyskland var forpligtet på at føre regnskab med de vigtigste begivenheder i sognet i en såkaldt kirkekrønike, og optegnelserne blev jævnligt kontrolleret. Kirkekrøniken for Ladelund sogn blev skrevet af den lokale præst Johannes Meyer. Den præcise datering for det følgende uddrag er imidlertid usikker. Nogle historikere mener, at detaljerigdommen viser, at det blev skrevet samtidig med begivenhederne, mens andre hævder, at det på grund af den kritiske tone over for det nazistiske styre først blev skrevet umiddelbart efter det tyske nederlag i Anden Verdenskrig.

Nytårsaften 1944

5 Mens jeg ved årets udløb ser tilbage på det forgange år, melder radioen, at et stort antal fjendtlige bombefly flyver ind over rigets område. Nat efter nat og dag efter dag bliver vores byer bombarderet, og antallet af døde og hjemløse efter bombeangreb stiger til umådelige højder. Hvem skal engang stå til ansvar for det, der udspiller sig nu? Den ene vil kaste ansvaret over på den anden, men nogen må stå til ansvar over for Gud for denne frygtelige krig. Hvis krønikeren skal holde sig til sandheden, må han ved nytåret 1944 meddele, at næsten ingen i sognet tror på sejren. Kun enkelte fanatiske nationalsocialister [...] venter på et mirakelvåben, som vil kunne vinde krigen på få dage. Stakkels tåber!! Og hvis sejren alligevel skulle blive vores, hvad så? Så ville vores kirke utvivlsomt opleve en tid fuld af skrækelige forfølgelser. Regeringen har løsrevet sig fra den sidste rest af kristendommen. Blandt alle de store og små førere er der ikke en eneste, der anerkender selv det mest elementære i kristendommens abc. Jeg er klar over, at jeg er moden til at komme i 15 koncentrationslejr pga. den opfattelse. [...]

Koncentrationslejren

20 Krigen rykker tættere på. Fjenden står ved fædrelandets grænser og har til dels sågar overskredet dem. Også vi regner med troppelandsætninger fra luften eller fra søsiden. I sognet bliver der gravet pansergrave og bygget forsvarsstillinger. Gud Herren være nådig og forskåne vores elskede hjemstavn og holde krigshandlingerne på afstand!!!

25 Bønhør os, Herre, vor Gud!
Byg omkring os en mur,
Så fjenden for den gruer,
Når han den med bæven beskuer

30 Til at grave pansergravene blev der i starten af november lavet en koncentrationslejr i vores landsby. Fangerne blev anbragt i arbejdslejrens barakker. Hvad vores landsby nu blev vidne til, var så grufuldt, at det simpelthen er umuligt at gengive. Vi havde også her hørt om koncentrationslejrene, især over London-senderen, men vi havde aldrig troet det muligt, at forholdene kunne være så sataniske. Vores landsby var syg i de uger. Mænd og kvinder græd, når de så det sørgelige optog på vejene. Og vi var simpelthen magtesløse og tvunget til at se på. Hvad skal jeg nu fortælle om denne 35 lejr? Hvis jeg skriver sandheden, og Gestapo får det at se, så bliver jeg pint til døde i en kz-lejr. Jeg

vil derfor se stort på konsekvenserne og fortælle, hvad jeg har oplevet. Eftertiden skal vide, hvad der kunne foregå her under nazisterne i 1944.

Raimo Alsen & Angelika Königseder (red.): *Das KZ im Dorf. Geschichte und Nachgeschichte des Aussenlagers Ladelund*, Metropol Verlag, 2017, s. 79-81. Oversat af Jeppe Bæk Meier og Rasmus Thestrup Østergaard.

Bilag 3: Brev til Johannes Meyer, 14. oktober 1950 (1,0 normalside)

Introduktion: Efter krigen arbejdede Johannes Meyer med at skabe forsoning og inviterede derfor hollandske efterkommere til de døde fra koncentrationslejren til at besøge Ladelund. Som et led i forberedelsen til besøget skrev to hollandske præster fra Putten dette brev til Johannes Meyer.

Ærede kollega;

5 Tillad os – præster i Putten – først at udtale vores store tak for alt, hvad De i løbet af krigens frygtelige år og bagefter har gjort for vores fangne og døde sognebørn og medborgere.

Det har gjort et stort indtryk på hele befolkningen i vores hårdt plagede landsby at se og høre, hvordan troen og den kristne barmhjertighed har fået Dem og Deres bysbørn til at gøre alt dette for vores døde og deres sørgende slægtninge.

10 Både den omhu, De har udvist ved begravelsen af vores døde og plejningen af gravene, såvel som den måde, hvorpå De har trøstet slægtningene med Deres breve og billeder, viser os, at De vil slå bro over den store kløft, som er opstået mellem os og det tyske folk gennem alle de skrækkelige ting, som har fundet sted.

15 Uden tvivl vil De forstå, hvor svært dette vil være for dem, hvis liv blev ramt af sorg og ulykke. Men De har fundet den eneste vej: Troens vej, der forener og kræver tilgivelse. Vær overbevist om, at vi, Deres embedsbrødre, på denne vej er på Deres side.

De ved, at efter modtagelsen af Deres breve i Putten er der født et ønske hos mange om at besøge det sidste jordiske hvilested for deres kære. Dette besøg vil finde sted den 24. oktober 1950.

20 De har allerede ført samtaler med enkelte medlemmer af den dertil oprettede kommission. Man har bedt os om at tale med Dem om visse ting, hvad angår en kort mindegudstjeneste i Ladelund kirke. Vi har opfattet det sådan, at det er aftalt med Dem, at vi ankommer omkring 9.30 i Ladelund og dernæst straks begiver os hen i kirken. Vi vil indtrængende bede om, at kirken ikke på en eller anden måde er smykket med blomster e.l.

25 Ethvert folk og ethvert land har sin egen måde at vise smerte og sorg. I Putten har det altid været forbundet med det mest simple udtryk. Ingen blomster i et hus ramt af sorg eller i kirken, ingen udsmykning, ingen sørgekranse eller sørgemusik. Kun sort sørgetøj bliver båret og viser den stille smerte. Vi ved, at man gør det på andre måder hos jer. Men hvis De og Deres menighed vil udvise en oprigtig indlevelse og medlidenhed på denne sørgedag, så lad alt også i kirken og på kirkegården foregå på vores vis. [...]

30

Raimo Alsen & Angelika Königseder (red.): *Das KZ im Dorf. Geschichte und Nachgeschichte des Aussenlagers Ladelund*, Metropol Verlag, 2017, s. 103-104. Oversat af Jeppe Bæk Meier og Rasmus Thestrup Østergaard.

Bilag 4: Fotografi fra mindebegivenhed, 19. november 2006 (1,0 normalside)

Introduktion: Dette fotografi er taget søndag den 19. november 2006 af journalisten Ulrich Jess fra lokalavisen Nordfriesland Tageblatt. Anledningen var markeringen af den nationale mindededag Volkstrauertag, der hvert år afholdes til minde om ofrene for krig og voldsheredømme. På fotoet ses Jannes Priem (1925-2013), en af de hollandske overlevende fra koncentrationslejren i Ladelund, mens han er i færd med at lægge en krans til ære for de døde fra lejren. Fotoet indgår i dag i den permanente udstilling for koncentrationslejren i Ladelund.

KZ-Gedenk- und Begegnungsstätte Ladelund.